

İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI

B. TARİH ÖNCESİNDE SÖZLÜ KÜLTÜR

Yazının icadının önce İnsanlar, duygularını ve bilgilerini sözlü olarak nesilden nesle aktarılmışlardır.

Bu görevi eski Yunanlarda mit ve efsane anlatıcıları Türklerde ozan ve aşıklar

Afrika'da ise toplumun en yaşlıları bu görevi üstlenmiştir

Türklerin; Türeyiş, Ergenekon, Göç destanları

Romalıların; Türeyiş efsanesi

Yaratılış, Tufan gibi destanlar sözlü geleneklere uygun olarak dönemin izlerini ve yaşantısını gelecek nesle aktarmışlardır.

YAZI:

Tarih öncesi devirlerin başlangıç ve bitiş zamanı bölgeden bölgeye farklılık gösterir.

Çivi yazısı Sümerler, Hiyeroglif (resim yazısı) Mısırlılar, alfabe (harf yazısı) Fenikeliler tarafından icat edilmiştir.

Yazının icat edilmesiyle;

-Tarih çağları başlamıştır

-İnsanlar, birikimlerini gelecek nesillere aktarmışlar

-Yönetim, hukuk, eğitim, ekonomi ve diplomasi gibi pek çok alanda insanların işleri kolaylaşmıştır. İnsanlar arasındaki iletişim ve etkileşim kolaylaşmıştır

Tarihi süreçte; Mısır, Yunan, Çin, Hint, İran, Arap ve Türk gibi milletlerden bilim insanlarının çalışmaları medeniyetin gelişmesine katkı sağlamıştır. Eski dünyada gözlem ve tecrübe yoluyla edinilen bilgiler zamanla astronomi, coğrafya ve tıp gibi bilimlerin doğmasına kaynaklık etmiştir.

Bilim eski çağlarda günlük ihtiyaçları gidermeye yönelikti. Örneğin Mısır'da tarım faaliyetlerinin düzenli yürütülmesi için mevsimlerin zamanının bilmesi gerekiyordu. Bu da astronomi ve coğrafya gibi bilimlerdeki gelişmeleri etkilemiştir.

YAZININ BULUNMA HİKÂYESİ

Çivi yazısı Sümerler buldular. Sümerlerde Zigurat adı verilen tapınaklara getirilen ürünü unutmamak ve belgelendirmek amacıyla her vatandaş için ürünlere ayrı bir işaret koymaya, işaretin karşısına da getirdiği ürünlerin resimlerini yapmaya başladılar. **İdeogram** denilen bu yazının zaman kaybına ve karışıklığa yol açtığını görünce resimlerin yerine heceleri ifade eden çiviye benzeyen işaretler kullanmaya başladılar.

Sümerlerin Çivi yazısı Mısır, Anadolu, Suriye, İran ve Akdeniz havzasında pek çok kavim tarafından öğrenildi.

Piktografik: (Sembol yazısı) çivi yazısı da denir.

Çivi yazısı Asur, Babil, Akat, Hitit ve Urartular gibi bu uygarlıklar hem bu yazıyı kullandılar hem de kendilerine göre bazı değişiklikler yaptılar. Sümerlerin kullandığı ilk yazılı kil tablet örneklerini Uruk kentlerinde rastlanmıştır. Bu tabletler tahıl ve çuvaları ve büyükbaş hayvan listelerinden oluşan tapınağın muhasebe kayıtları şeklindedir.

Hiyeroglif -Resim yazısı: Mısırlılar, Mezopotamyalılar ile yaptıkları ticaret sırasında yazıyı öğrendiler ve hiyeroglif adıyla bilinen kendilerine özgü resim yazısını geliştirdiler Yazılarını papirüs bitkisinden ürettikleri kâğıtlara yazdılar.

Alfabe yazısı Fenikeliler tarafından icat edilmiştir. İlk harf yazısı olan 22 harften oluşan alfabe Fenikeliler geliştirdi. Bu alfabe yazısını, İyonyalılar, Romalılar ve Yunanlılar kullandılar.

Not:

Papirüs kâğıdı Mısırlılar bulmuştur

Parşömen kâğıdı Bergamalılar tarafından bulunmuştur

Kağıt; Çin tarafından bulunmuş IX. ve X. yüzyıllarda İslam medeniyeti kağıt üretimini yaygınlaştırmıştır.

Diller:

Aşağıdaki Milletler kendi yaşadıkları topraklarda :

Hintliler; **Sanskritçe**

İran; **Farsça**

Oğuzlar (Türkler) **Türkçe**

Çinliler: **Çince**

Romalılar: **Latince**

İskender; **Yunanca**

Emeviler **Arapça** dillerini yayarak hâkim kılmışlardır.

KADİM DÜNYADA BİLİM

Bilim; deneye ve gözleme dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgiye bilim denir.

İnsanların temel ihtiyaçlarını giderebilme çabasının sonucunda ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir. Eski dönemlerde astronomi, coğrafya ve tıp en başta ilgi çeken bir gelişme olmuştur.

Astronomi Bilimi:

Astronomi; Fransızca bir kelimedir. Gök bilimi demektir astronomi gök cisimlerinin konumları ve hareketleri ile bunların fiziksel kimyasal yapılarını inceleyen bilimdir. Astronominin doğuşu insanın evreni keşfetme çabasıyla yakından ilgilidir.

Ay ve güneş tutulması göktaşı düşmesi yıldız yağmurları ve kuyruklu yıldızların görülmesi bugün olduğu gibi geçmiş dönemlerde de insanların dikkatini çekmiştir. İlk medeniyetlerde astronominin ortaya çıkmasında yön bulma ve zaman ölçme gibi ihtiyaçları rol oynamıştır.

Yunan Filozofu Thales gemicilere kuzey yönünü bulmaya yarayan Küçük ayı takım yıldızının gözlemleyerek seyahat etmeleri tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Mısırlı astronomları gökyüzünün en parlak yıldızı olan Doğu yönünde görüldüğü zaman nehirlerin taşttığını tespit ederek takvimlerini buna göre düzenlediler

Coğrafya Bilimi

Coğrafya; Kelimesi Arapça'da "Cuğrafya" kelimesinden dilimize geçmiştir. Fakat coğrafya kelimesinin ilk izleri Yunanlıların milattan önce 8 yüzyıldan itibaren Akdeniz kıyılarında koliler kurmak amacıyla yaptıkları yolculuklarda kullanılan bir kelimedir.

Coğrafya biliminin gelişmesine Makedonya Kralı İskender olmuştur. İskender Asya seferi sırasında fethettiği ülkeleri hakkında bilgi edinmek amacıyla yanında coğrafyacılar vardı.

Mısır'da kurduğu İskenderiye kütüphanesinde görev yapan

Eroltosthenes dünyanın yuvarlaklığına inanan ve yaptığı deneylerle dünyanın çevresini bugünkü değerini yakın olarak hesaplayan bir bilim insanıdır.

Eroltosthenes yeryüzünün tasviri anlamına gelen "Geograph" adlı eserinde "coğrafya" terimini kullanan ilk bilim insanıdır.

İskenderiye'de yetişen bir başka bilgin **Hipparchus (Hiparkos)** dur. Hiparkos ise hayali olarak meridyen çizgileri çizmiştir.

Bir başka Coğrafya bilgini ise **Amasyalı Starbon** Roma İmparatorluğu topraklarında gezdiği yerler ile ilgili bilgileri 17 ciltlik coğrafi adlı eserinde yazdı.

Strabon yazdığı eserinde Yunan Anadolu Mezopotamya İran Mısır gibi gezip gördüğü yerleri anlatmış ve bu yerlerin tarihinden de bilgiler vermiştir.

Tıp Bilimi:

Hipokrat Anadolu kıyılarına yakın İstanköy Adası'nda kurduğu tıp okulunda öğrencilerini Hasta başında klinik dersler verilerek muayene belirtileri gözleme ve tanı koyma yöntemini geliştirdi. Onun öğrencileri hekimlik mesleğine adım atarken bütün insanlara yardımcı edeceklerine kimseyi öldürücü ilaç vermeyeceklerine, hastaların sırlarını saklayacaklarına dair yemin ettirdi.

Hint Medeniyeti:

Hindistan'da İndus Nehri çevresinde gelişmiştir. Hindistan doğal zenginlikleri ve elverişli iklim koşulları nedeniyle tarih boyunca birçok kavmin istilası uğramışlardır.

Kağıt sistemi nedeniyle Hindistan'da toplumsal kaynaşma sağlanamamış ve bir millet olamamışlardır.

Hint medeniyetinde, matematikçiler sıfırı ilk defa kullanmıştır. Fakat sıfırı sayı olarak kabul etmemişlerdir. İslamiyet'in yayılması sonrasında ise Araplar Hintlilerden öğrendiği "0" kullanmasını öğrenerek matematiksel hesaplamalarda bir çığır açılmıştır.

İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI (MEDENİYETLERİ)

HİNT MEDENİYETİ:

Hindistan'da ilk uygarlık **İndus Nehri** çevresindeki Harappa'da ortaya çıkmıştır. Hindistan doğal zenginlikleri ve elverişli iklim koşulları nedeniyle tarih boyunca birçok kavmin istilası uğramıştır. Kast sistemi nedeniyle Hindistan'da toplumsal kaynaşma sağlanamamış ve bir millet olamamışlardır.

Hint matematikçileri geliştirdikleri rakam sistemi ile matematik alanında önemli katkılarda bulundular. Hint matematikçiler tarihte "0" sıfır ilk defa kullanmıştır. Fakat sıfır sayı olarak kabul etmemişlerdir.

İslamiyet'in yayılması sonrasında ise Müslüman Arap bilgileri Hintlilerden öğrendiği "0" sayı rakamını kullanmasını öğrenecek matematiksel hesaplamalarda bir çığır açılmıştır.

Müzikte bilinen en eski noktalama yöntemi Hint müzisyenlerini aittir. Resim ve heykel sanatında ileri gitmişlerdir.

"Mahabharata" ile "Ramayana" destanları Hintlilere aittir.

İRAN MEDENİYETİ:

İran'da ilk büyük medeniyet MÖ IX yüzyılda Medler tarafından kuruldu. MÖ 550 yıllarından başka bir İran kavmi olan Persler, Medlere son vererek Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Trakya, Balkanlar, Makedonya ile Ege denizindeki bazı adaları ele geçirerek büyük bir imparatorluk kurmuşlardır.

Geniş topraklara sahip Persler, **satraplık** denilen eyalet sistemini oluşturarak farklı kavimleri bir arada ve barış içinde yaşamalarını sağlamışlardır.

Tarihte ilk düzenli Posta teşkilatını kurmuşlardır.

Ayrıca Persler döneminde; ticaretle uğraşan Lidyalıların başkenti Sardes'ten başlayıp başkentleri kendi başkentleri Sus'a kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır

Dini İnanış:

Persler çok tanrılı Zerdüştlük inancını benimsemişlerdir.

ÇİN MEDENİYETİ:

MÖ 4000 yıllarında Sarırmak'ın suladığı bereketli ovalarda doğdu. Çinliler mimarlık, heykelticilik, resim, cam süsleme ve seramik sanatlarında gelişme gösterdiler. İpekböcekçiliği ve ipeklilik dokuma işçiliğinde de ileri gittiler.

Çin Türk Moğol ve Tibet kültürlerinin katkılarıyla oluşmuştur. Çinliler; barut, pusula, kâğıt, mürekkep ve matbaayı icat ederek dünya uygarlığına katkı sağlamışlardır.

Tıp:

Günümüzde de kullanılan geleneksel tıbbın tedavi yöntemleri olan masaj ve akupunktur kullanmışlardır. Çinliler yazı mürekkep, Kağıt barut pusula ve matbaayı kullanarak dünya uygarlığına gelişmesine katkı sağlamışlardır.

MISIR UYGARLIĞI

Mısırlılar Nil'in kendi hayat yaşamları için sağladığı faydalar karşılığında ona hayat veren anlamına gelen "**hapi**" adını vermişlerdir.

Nil Nehri Mısır'a hayat verir, ülkeyi çöl olmaktan kurtarır. Mısır'ın etrafının çöller ve denizlerle çevrili olması kendine özgü bir uygarlık olmasında etkili olmuştur.

Mısır'ın siyasi tarihi MÖ 4000 yıllarında Kral Menes'in siyasi birliği kurmasıyla başlar. **Kral Menes** ile birlikte Mısır'da Firavunlar devri başlamıştır. Mısır Krallığı "**nom**" adı verilen kent devletlerinin birleşmesiyle oluşmuştur.

Not: Dünyada ilk siyasi birliğin Mısır'da sağlanması önemli bir gelişmedir.

Ünlü tarihçi Herodotos, "Mısır, Nil Nehri'nin bir armağanıdır." demiştir. Mısır, Nil Nehri'nin akış yönüne göre Aşağı (Kuzey) ve Yukarı (Güney) Mısır olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Mısır tarihi; eski, orta ve yeni uygarlık olmak üzere üç kısma ayrılır.

Eski İmparatorluk döneminde Mısır'ın sembolü olan piramitler yapılmıştır.

Orta İmparatorluk döneminde imar ve sulama işlerine önem verilmiştir.

Yeni İmparatorluk döneminde Suriye ve Filistin'i ele geçirmek isteyen **Firavun II. Ramses** Hititlerle Kadeş Savaşı'nı yapmıştır. İstenilen sonucun alınamaması üzerine tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma olan **Kadeş Antlaşması'nı** Hititlerle yapmıştır.

Mısır medeniyeti kendine özgüdür. Mısır uygarlığını diğer uygarlıklardan ayran en önemli özelliği; **dışarıdan etkilenmeden, kendine özgü özellikleriyle var olması ve gelişmesidir.**

Mısır Uygarlığında Toplumsal Hayat:

Mısır'da yönetim mutlak bir krallıkla yönetiliyordu.

Krala, **firavun** denirdi ve aynı zamanda **tanrısal** bir gücün olduğuna inanırlardı. Söyledikleri her söz tanrı buyruğu sayılır, yasa olarak kabul edilirdi. Krallık babadan oğla geçerdi.

Halk:

Mısır'da halk:

-rahipler

-askerler

-şehirliiler

-tüccarlar,

-zanaatkarlar,

-çiftçiler ve köleler olmak üzere sınıflara ayrılırdı.

Bunlar içinde firavunlar en üst sınıfı, köleler ise en alt sınıfı oluştururdu. Köleler hiçbir hakka ve hukuka sahip değildi.

Ordu ve Yönetim:

Mısır ordusu başlangıçta savunma amacıyla daha sonra ise ülkeleri fethetmek amacıyla güçlü bir ordu kurulmuştu. Ordu yayalardan oluşurdu. İhtiyaç halinde halktan asker toplanırdı.

İlk Çağda Mısır'da bürokrasi oldukça gelişmiştir. Firavunlara devlet yönetiminde yardımcı olan **vezirler, kâtip ve memurlar** vardı. Memurlar asillerden seçilirdi.

Hukuk:

8 kitapta toplanan mısır hukuku gelişmişti. **Erkek ve kadın birbirine eşitti.** Her şehirde bir mahkeme bulunurdu.

Dini İnanış:

Mısırlılar tanrılarına "**Amon-Ra**" demişlerdi. Ayrıca "Oziris" demişlerdi.

Mısırlılar ölümden sonra hayatın devam ettiğine inandıklarından dolayı **mumyacılık, eczacılık ve tıp gelişmiştir.**

Bilim:

Miladi takvimi bulmuş ve yılı 365 gün ve bir ayı da 30 gün olarak hesaplamışlar. Böylece güneş yılına dayalı takvimi icat etmişlerdir. Nil'in akış yönüne göre bir yılı dörder aylık üç bölüme;

-taşma

-ekme

-biçme şeklinde yılı üçe bölme ayırmışlardır.

Hiyeroglif adı verilen kendilerine özgü bir yazı oluşturmuşlardır. Bu yazı, anlatılmak istenen nesnenin resmini çizmekle başlamıştır.

Bilim ve sanatta ileri olan Mısır'da astronomi, matematik, tıp ve eczacılık oldukça gelişmiştir.

Matematik'te ondalık sayıyı bularak ilk kez dört işlemi yapmışlardır. "**Pi**" sayısının bugünkü değerine yakın olarak hesaplamışlardır.

Ekonomi ve Tarım:

Mısır ekonomisinin temeli tarıma dayalıydı. Tarımı geliştirmek amacıyla bataklıklar kurutulmuş, sulama kanalları açılmıştır.

Ülkede hayvancılık, dokumacılık, maden ve seramik sanatı da büyük bir gelişme göstermiştir.

Sanat:

Mısır'da resim, heykel, kabartma sanatlarında, mimaride özgün eserler veren mısırların başlıca mimari eserleri firavunların mezar odalarının yer aldığı piramitlerdir. Piramitlerin en büyüğü Mısır'ın başkenti Kahire yakınlarındaki Gize'de bulunan 147 metre yüksekliğindeki **Keops Piramidi**'dir.

MÖ 1200 yılında Ege göçleri sonucunda zayıflayan Mısır İmparatorluğu, önce Asurlular sonra da Persler tarafından işgal edilmiştir.

Perslerden sonra da Makedonya kralı Büyük İskender'in egemenliğine giren imparatorluk, MÖ 30 yılında Romalıların Mısır'ı ele geçirmesiyle sona ermiştir.

Not: Mısır tarihinde Hz. Yusuf (a.s) ve Hz. Musa (a.s.)'ın mühendislik bilgileri çok önemli katkıları olmuştur.

MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİ:

Mezopotamya Yunanca da iki nehir ortasında ülke anlamına gelir. Bu isim tarihte Doğu Anadolu'dan doğup Basra Körfezi'nde denize dökülen Dicle ve Fırat Nehri'nin çevresinde kalan Topraklar için kullanılmıştır.

Mezopotamya'da astronomi gelişmiş,

Ay ve Güneş tutulmaları hesaplanmış ve takvim yapılmıştır.

Bir saat 60 dakikaya, bir dakika da 60 saniyeye bölünmüştür.

Bir hafta 7 gün kabul edilmiştir.

Ulaşım, mimarlık, madencilik, çömlekçilik, dokumacılık, çiftçilik ve kanal yapımında gelişmişlerdir. Mezopotamya medeniyetleri aritmetik işlemlerde çarpım tablosunu kullanmış ve dört işlem yapmıştır.

Sümerler

Babiller

ASURLAR

Akatlar

Elamlar

SÜMERLER

Türkçeye benzer bir dile sahip olmaları Orta Asya'dan MÖ. 4000 yıllarında doğudan Aşağı Mezopotamya'ya gelerek yerleşmişlerdir. Bu nedenle Orta Asya kökenli oldukları ileri sürülmektedir. Bölgedeki bataklıkları kurutarak tarıma açmışlardır. Mezopotamya uygarlığının ilk kurulduğu yerdir.

Alan ölçümleri ve su kanalları açmak için geometriden yararlanmışlardır. Dairenin alanı ve silindirin hacmini bulmuş ve "pi" sayısı için 3,125 değerini belirlemiştir.

Çemberi 360 dereceye bölmüşlerdir.

Şehirlerini tapınakların etrafında oluşturmuşlardır. En önemli şehirleri: **Ur, Eridu, Uruk, Kaş, Lagas'tır.** Çivi yazısını bulmuşlar.

Sümerler, **ziggurat** adı verilen yedi katlı tapınaklar tahıl ambarı, soğuk hava deposu, gözlemevi ve okul olarak kullanmışlar.

Sümerlerde toprak tarınının malı kabul edilmiş ve rahiplerin gözetimi altında ekilmiştir.

MÖ. 2350'de Akadlar Sümerleri egemenliklerine almışlardır.

Astronomi: Sümerler Ziggurat adındaki tapınaklarını aynı zamanda gözlem evi olarak da kullanmışlardır. Gece ve gündüzü 12'şer saat olarak hesaplamışlar. Bir yılı 30 günden oluşan 12 aya bölmüşler.

tapınaklarda gözlem yaparak gök biliminde bilimsel gözlem yöntemini keşfetmiş, bilgileri tabloştürmüşler ve astronomi alanında ilerlemişlerdir.

Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplamış; Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn gibi gezegenleri tespit edilmiştir. Bir yılın uzunluğunu bugünkü hesaba göre sadece 4,5 dakikalık bir hata ile hesaplayan Sümerler, ay yılı esasına göre takvim hazırlamışlardır.

Yazı

Sümerler, MÖ 3200'de çivi yazısını bulan ilk uygarlıklar bulmuştur.

Hukuk:

Sümerlerde İlk Yazılı Kanunları:

Sümer Kralı **Urkagina**, MÖ 2375'te tarihte bilinen ilk yazılı kanunları çıkarmıştır.

Mimaride sütun kubbe ve kemer tarzını kullanmışlar daireyi 360 derece vermişlerdir

AKADLAR (MÖ 2350-2100)

M.Ö. 2350 – 2150 Yılları arasında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Tarihte bilinen ilk düzenli ordu ve **ilk büyük imparatorluğu** kurmuşlardır.

Akad Krallığı, **Elam, Anadolu, Suriye ve Yukarı Dicle** bölgelerinin doğal zenginliklerini ele geçirdi. Sümer kültürünün etkisinde kalarak çok tanrılı bir dine inandılar. Kurdukları güçlü ordular ile Sümer kültürünü Ön Asya'ya taşıdılar.

Akadlar, MÖ 2100 yılında çıkan iç çekişme sonucunda Sümerler tarafından ortadan kaldırılmıştır.

ELÂMLAR (MÖ 3000-640)

Samî kavimlerinden olan ve Orta Asya kökenli olan Elâmlar Mezopotamya'nın güneydoğusunda yaşıyorlardı. Merkezleri **Sus** kentiydi.

MÖ 3000'de Sus kenti prensi, diğer kent devletlerini de egemenliği altına alarak bir krallık kurdu.

Elâmlar zengin yeraltı kaynaklarına sahiptiler.

Madencilik, çömlek yapımı ve seramik sanatında ileri gitmişlerdir. Bunun yanında Doğu Akdeniz'den geçen ticaret yolları ülkelerinden geçmesi nedeniyle sık sık saldırıya uğramışlardır.

MÖ 7. yüzyıl ortalarında Asurlar tarafından yıkılmışlar.

BABİLLER:

Babiller; Ammurilerin devamı olan Babiller tıp, astronomi ve matematikte ileri gittiler. Mimaride de gelişme göstererek Babil Kulesi ve Babil'in Asma Bahçeleri gibi eserler inşa etmişlerdir.

Astronomi ve Bilim:

Kral Hammurabi tarafından Hammurabi Kanunları hazırlanmıştır.

Babiller düzenli gözlemleri yapmak amacıyla gökyüzünü bölgelere ayırdılar. Gözlemleri sonucunda Merkür ve Venüs'ün Güneş etrafında hareket ettiğini buldular. Ay ve güneş tutulmasının zamanını tespit edip ayın evrelerini gösteren çizelgeler yaptılar.

Babil Devleti Sami ırkıdan gelen Amurrular tarafından MÖ 2100 yıllarında kurulmuştur. En parlak devri Hammurabi dönemidir.

Babiller I ve II. Babil Devleti olmak üzere iki kez devlet kurmuşlardır. I. Babil Hititler, II. Babil ise Persler tarafından yıkılmıştır.

Babil devleti daha çok Merkezi ve askeri bir devletti. Babil devleti **asma bahçeleri** ile ün kazanmıştır. Yaptıkları **Babil Kulesi**, 100 metreye yaklaşmıştır. Bu kule dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilmiştir.

ASURLULAR:

Daha çok ticaretle büyük başarılar sağlamışlardır. Sami kavimlerinden olan Asurlar, Yukarı Mezopotamya'nın Asur kentinde yaşadılar. MÖ 2000 yıllarında **Sargon'un** başa geçmesiyle başkent Ninova (Irak-Kerbela) olan bir krallık kurdular. Elam, Suriye, Filistin ve Mısır'ı içine alan büyük bir imparatorluk hâline geldiler.

Asurlular en **güçlü dönemini Asurbanipal** zamanında yaşadılar. MÖ 609'da Medlerin, Babillerin ve Mısırların saldırılarına sonucunda yıkılmıştır.

Bilme Katkıları:

Asurlular ise kara kolonileri kurmuş ve yaptıkları ticaret yolları sayesinde Anadolu'yla güçlü bir ticaret bağı oluşturmuştur. Bu ticaret faaliyetleriyle Asurlular, Sümerlerden öğrendikleri **çivi**

yazısını Anadolu'ya getirmiş ve Anadolu'da tarih çağlarının başlamasını sağlamasına neden olmuşlardır. Asurlu tüccarlar, başta **Kaniş (Kültepe)** olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde pazarlar kurmuşlardır.

Asurlular ülkede yazılmış tüm eserleri toplatıp büyük bir kütüphane oluşturarak insanlık tarihe önemli bir hizmette bulundular. Bu dönemde **Ninova'yı** kültür ve ticaret merkezi haline getirmişlerdir.

Not: 2: Anadolu'da bulunan en eski yazı örneği Kültepe'de bulunan Asur tabletleridir.

EGE VE YUNAN MEDENİYETİ:

Yunan medeniyetinin temelini atan **Dorlar** Yunanistan'da "**Polis**" adı verilen şehir devletleri kurdular.

Yunan Medeniyeti Yunan kentlerinde yapılan seçimler, cumhuriyet ve demokrasinin ilk izleri kabul edilir.

Başta Aristoteles (Aristo) olmak üzere Yunan bilginleri, bitkilere ve hayvanlara ilişkin bilimsel bilgileri derleyerek botanik ve zooloji alanlarının temellerini atmıştır.

Girit adası Mora Yarımadası (Miken) ve Yunanistan'da gelişmiştir. Felsefe, tıp, tarih, aritmetik, geometri ve astronomi bilimlerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır **Tales, Heraklit, Sokrates, Platon ve Aristoteles** felsefe alanında ünlü Yunan bilginleridir.

Bu şehir devletlerden biri olan **Atina'daki** yöneticilerden **Salon:** "doğuştan gelen soyluluğu kaldırdı."

Klistenes ise bütün yurttaşlara devlet yönetimine katılma hakkı tanıdı.

Yunanlılar tanrıları adına her 4 yılda olimpiyat oyunları düzenlemişlerdir.

Ayrıca **Pisagor** matematik, **Herodot** tarih, **Hipokrat** ise tıp bilime katkıda bulunan Yunan bilginleridir.

İLK ÇAĞ'DA ANADOLU'DA KURULAN UYGARLIKLAR

Anadolu uygarlıkları ve bu uygarlıkların çevre kültürlerle ilişkileri

- **Hititler**
- **Frigler**
- **İyonlar**
- **Urartular**
- **Lidyalılar**

MÖ II. BİNDEN MÖ VI. YÜZYILA KADAR TÜRKİYE

2. HİTİTLER:

Anadolu'da siyasi teşkilatlanma önceleri şehir devletleri halinde olmuştur. **Anadolu'da ilk siyasi birlik Hititler zamanında olmuştur.**

Kafkaslar üzerinden geldiği sanılan Hititler MÖ-2000 yıllarında Orta Anadolu'da Kızılırmak çevresine yerleşmişlerdir. Hititler **Hattuşaş (Boğazköy)** başkent olmak üzere bir devlet kurdular. Hitit Devleti'nin Bu dönemin en önemli olayı Hititler ile Mısır'ın **Kadeş'te** Kuzey Suriye toprakları için karşı karşıya gelmesidir. 16 yıl süren savaşlardan bir sonuç alınmamıştır. MÖ 1280 de aralarında **Kades Antlaşması** imzalanmıştır. Bu antlaşma tarihte bilinen ilkyazılı antlaşmadır.

-Hititler MÖ 1200'lerde Ege göçleri ile batıdan gelen kavimlerin Hitit Devleti'ni yıkması sonucunda MÖ 700 yıllarında önce Asurlara sonra da Perslerin hâkimiyetine girmişler.

Hititlerde Ordu:

Hititlerde eli silah tutan bütün erkekler askerlik yapmak zorundaydı. Savaş arabalarında biri sürücü, ikisi okçu üç savaşçı bulunurdu. Ordu; yaya, atlı ve savaş arabalı askerlerden oluşurdu. Yaya askerler: mızrak, kılıç, kalkan, balta, topuz gibi aletler kullanırlardı. Savaş Arabalarındaki askerler ise ok ve yay kullanırlardı.

Hititlerde Kültür ve Medeniyet:

Devletin başında "Büyük Kral" unvanını taşıyan bir hükümdar bulunurdu. Kral, aynı zamanda **-başkomutan,** **-başrahip ve baş yargıç** sayılırdı. Kralın yetkileri "**Pankuş**" denilen bir meclis denetlerdi. Kraldan sonra en yetkili kişi "**Tavananna**" denilen kraliçeydi.

Tavananna'nın Yetkiler: Tavananna, kralın olmadığı zamanlarda Pankuş'a başkanlık eder, dini toplantılar ve bayramlar düzenlerdi.

Hititlerde Din Anlayışı:

Anadolu'da MÖ 1700'lerde kurulan Hititlerde kralların, gücünü tanrıdan aldığına inanılır ve kralların emirleri tanrının emriymiş gibi görülürdü.

Fakat krallar kendilerini tanrı olarak görmezlerdi. Bu yüzden Hititlerin yönetimi dine dayalı bir krallık veya teokratik bir monarşi olarak ifade edilebilir

Çok tanrılı bir dini inanışları vardı. Komşu ülkelerin tanrılarını benimsediklerinden **Bin Tanrı İli** olarak anılmışlardır.

Hititlerde sosyal yapıda en üst sınıfı kral ve ailesi oluşturmuştur. Bu sosyal yapı;

- **asiller,**
- **rahipler,**
- **sanatçılar,**
- **askerler,**
- **memurlar ve köleler** gibi sınıflara ayrılmaktaydı. **Ekonominin temeli tarım, ticaret ve hayvancılığa** dayanırdı. Topraklar tanrıların ve kralın ortak malı sayılırdı.

Yazı: Hititler Hint-Avrupa dillerinden birini konuşurlardı.

Hititler Asurlardan aldıkları **çivi** yazısı ve kendi buluşları olan **hiyeroglif** yazısını kullanmışlardır.

Hitit Edebiyatı daha çok dini nitelikte Mezopotamya edebiyatının etkisi altındaydı.

Hititler, Asurlulardan aldıkları çivi yazısıyla beraber kendi icatları olan hiyeroglif yazısını da kullanmışlardır.

Tarihte ilk defa objektif tarih yazıcılığı Hititlerde başlamıştır.

Çünkü Anallar adıyla tuttıkları yıllıklarını tanrılara hesap vermek amacıyla yazılmıştır.

Hitit sanatı; Mezopotamya sanatının etkisinde gelişmiştir.

Heykelticilik ve kabartmacılık gelişmiştir. Kabartma sanatının en önemli eseri Alacahöyük'deki **Sfensli Kapı, Güneş Kursu, Yazlıkaya ve İvriz** kabartmalarıdır.

Hukuk:

Hititler hukuk kurallarında Mezopotamya'dan etkilendiler.

Hititlerde **adalet güneşle** sembolleşmiştir. Güneş tanrıçası aynı zamanda hak ve adaletin koruyucusudur. Hititiler Mezopotamya'dan aldıkları kanunlara eklemeler ve düzeltmeler yaparak Anadolu'daki ilk kanunları oluşturmuşlardır. Kadınlara mülkiyet hakkı ve resmi nikâh zorunlulukları vardı. Kadınlara da boşanma hakkı tanınmıştı. Cezaları Sami kavimlerinden farklı olup Babillilere göre daha hafif ve insancıldı. Bu yönüyle Sümer kanunları gibi daha insancıldı. Cezalar genelde bedelinin ödenmesi şeklindeydi. Ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezaları

konmuştu. Yalnız insanları değil havanı ve bitkileri de korumaya yönelik kanunlar koymuşlardı.

Medeni hukuk ve ceza hukuku büyük gelişme göstermiştir. Hitit kanunları, hür vatandaşlara olduğu kadar kölelere de mülkiyet hakkı tanımıştır. Köleler bedelini ödedikleri takdirde özgür kalabilirlerdi.

3. İYONLAR

Mora'yı istila eden Dorların önünden kaçan Akadlar tarafından kurulmuştur. Batı Anadolu kıyılarının Menderes Nehri'nin Ege Denizi'ne döküldüğü bölgeye İyonya ve burada yaşayanlara İyonlular denir.

Eski Çağ Anadolu uygarlıkları içinde sosyal yaşam düzeyi en yüksek ve en gelişmiş toplum İyonlulardır. İyonlar, Akdeniz, Marmara ve Karadeniz'de ticaret kolonileri kurdular.

- verimli toprakları
- uygun iklim koşulları
- deniz ticaretinin gelişmiş olması
- düşünce özgürlüğüne verilen önem gibi sebeplerden dolayı İyonlular oldukça gelişmiş bir düzeye çıktılar.
- İyonlar denizci bir millettir.
- Demokratik rejim ve hukuk devleti niteliklerini taşıyan ilk şehir devletleri burada ortaya çıkmıştır. Bu nedenle İlk Çağ'ın Rönesans Dönemi olarak görülmektedir.
- İyonya kültürü Avrupa kültürünün özünü oluşturur.
- İyonlar ayrı şehir devletleri halinde yaşamış siyasi yönden birlik kuramamışlardır. **Milet, Efes, Foça, İzmir** (Smyrna) önemli İyon şehirleriydi. Önce Lidyalılara ve daha sonra da Pers İmparatorluğuna bağlandılar.

Felsefe, tarih, astronomi, matematik ve tıp bilimlerinin temelleri İyonya'da atılmıştır.

- Matematikte Thales (Tales) ve Hythagoras (Pisgor), felsefe de Diyojen,
- tıp alanında Hipokrat,
- tarihte Herodotos ünlü isimlerdir.
- İyonların; Efes'te yaptıkları **Artemis Tapınağı** dünyanın yedi harikasından biri sayılır.

İyon Edebiyatının en önemli eserleri: Homeros'un İlyada ve Odise destanıdır.

Fenikelilerden alfabe alan İyonlular bunu yeniden düzenleyerek İyon alfabesi durumuna getirmişlerdir. Bu alfabe bazı değişikliklerle Yunanlılara onlardan Romalılara ve daha sonra Batı dünyası bu alfabeği öğrenmiştir.

Not: Fenike alfabesini batıya İyonlar aktarmıştır.

4. URARTULAR:

Urartular MÖ. 600MÖ 900'lerde Asya kökenli Hurriler tarafından Van gölü çevresinde **federal** anlayışta bir devlet kurmuşlardır kuruldu.

Urartular yaklaşık 200 yıl Doğu Anadolu'da önemli bir güç oluşturdular. Urartuların bölgedeki siyasi varlıklarına, İskitlerle birleşen Medler son vermişlerdir.

Urartular Asurların istila ve saldırılarına sıkça maruz kalmışlardır.

Sanat alanında: Asurların etkisinde kalmışlardır.

-Urartular madencilik ve maden işletmeciliğinde çok başarılı olmuşlardır. Geçim kaynakları tarıma dayanan Urartular baraj ve sulama kanalları yapmışlardır.

Dini İnanış:

Çok tanrılı bir dini inanışları vardı. Geniş yetkilere sahip krallar, yaptıkları işleri tanrıları "**Haldi**" adına yaparlardı. Krallar tanrı değildi ama onun yerine hükmederlerdi.

Günümüze Kalan Tarihi Eserler:

-Van'da bulunan Van kalesi ve Çavuştepe Kalesi

-Erzincan'da Altintepe Kalesi bu dönemin eserleridir.

4. FRİGYALILAR (MÖ 800-MÖ 676)

Frigyalılar; MÖ 1200 yılında boğazlar üzerinden Anadolu'ya gelen Balkan kökenli boylardan biridir. Hititlerin Anadolu'daki siyasi varlıklarının sona ermesiyle MÖ VIII. Yüzyılda Batı Anadolu'dan Kızılırmak kıyılarına kadar uzanan topraklara siyasi bir güç haline geldiler. Ancak hiçbir zaman ülke genelinde siyasi birlik sağlayamadılar.

- Başkentleri **Gordion (Ankara-Polatlı)** şehri olmak üzere devletlerini kurmuşlar.
- Frigya Devleti Gordios tarafından kurulmuştur.

Kral Midas döneminde bütün Orta Anadolu'nun, tamamına egemen oldular. Frigler krallıkla yönetiliyordu.

Tarım:

Temel uğraşları tarımdır. Dokumacılık, madencilik ve ağaç işlemeciliğinde ileri gitmişlerdir.

Tapetes adı verilen kilimleri ve çivi kullanmadan yaptıkları mobilyaları ile tanınmışlardır.

Ayrıca "**fibula**" adını verdikleri çengelli iğneleri icat etmişlerdir.

Edebiyat:

Fabl adı verilen hayvan hikâyelerini dünya edebiyatına kazandırmışlardır.

Hukuk:

Ziraatçı bir kavim olduklarından dini inanışlarında bunun etkisi görülür. Öküz öldürmek ve sapan kırmanın cezası ölümdü. Tarihi Herodotos, Friglerden Anadolu'nun en zengin halkı olarak bahsetmiştir.

Friglerin Yıkılışı:

MÖ 600'de Lidyalıların egemenliğine giren Frigya Devleti'ne Kafkaslar üzerinden gelen **Kimmerler** son vermiştir (MÖ 676).

5. LİDYALILAR (MÖ 687-546)

Lidya, bugünkü Gediz ve Küçük Menderes ırmakları arasında kalan bölgeye İlk Çağ'da verilen addır.

Lidyalılar MÖ 1200 yıllarında Anadolu'ya gelmişler. Gediz ve Menderes nehri arasında yaşayan Lidyalılar önceleri Hititlerin sonra Friglerin egemenliğinde yaşadılar.

Friglerin yıkılmasından sonra **Giges** adlı bir kral, Lidya devletini kurdu (687). Lidyalıların en güçlü ve parlak dönemi son kralları **Krezüs** zamanına rastlar.

Tüccar bir toplum olan Lidyalılar ticaret sayesinde zenginleşmişlerdir. Kara ticaretine büyük önem vermişlerdir. Ticaret önemli gelir kaynağıydı. Bu nedenle Lidyalılar, Sardes'ten başlayarak Persler tarafından yapılan Kral Yolu'nu geliştirmişler. Bu yol üzerinden Mısır, Mezopotamya ve Yunan kent devletleriyle yoğun ticaret ağı kurmuşlardır.

Mezopotamya ve Ege Havzası arasında var olan ve Asurların da kullandığı ticaret yolu sayesinde Doğu ile Batı arasında kültürel etkileşim artmıştır.

Parayı Bulmaları:

Lidyalılar, MÖ 700'lü yıllarda mal takasına dayalı ekonomiden paraya dayalı ekonomiye geçişi sağlamışlardır. Tarihte ilk defa uygarlık tarihine yaptıkları en önemli katkıları "**elektron**" adı verdikleri parayı kullanmalarıdır.

Ordu: Lidyalılar paralı askerlerden oluşan ordular kurmuşlardır. Ancak paralı askerlerde vatan ve millet ruhu olmadığından savaşlarda pek üstünlük sağlayamadılar. Bu yüzden Lidyalılar kısa sürede zayıflamış ve yıkılmışlardır. Başkenti **Sardes** şehri kültür ve sanat merkezi durumundaydı. Bu devlete MÖ 546'da Persler son vermiştir.

ROMA MEDENİYETİ

İtalya Yarımadası'nda oluşan bir medeniyettir. Akdeniz ve çevresinde geniş bir alanda etkili olmuştur.

-**On İki Levha Kanunları'nın** hazırlanması

-Latin alfabesi

-Miladi takvime son şeklini verilmesi bu medeniyet döneminde gerçekleşmiştir

Türkiye'deki Çemberlitaş, Bozdoğan kemeri, Augustus Tapınağı, Roma Hamamı, Aspandos Tiyatrosu önemli Roma eserlerindedir.

GÖÇ HAREKETLERİ

Göçlerin sebepleri;

Dini, ekonomik, siyasi, iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkar.

Siyasi neden; Yeni kurulan bir rejim, eski rejime bağlı olanların çıkarılması-sürgün edilerek göçe maruz bırakılması
Güçlü kavimlerin saldırısı veya baskısı karşısında yer değiştirme de siyasi bir nedendir.

Dini Neden: Yeni bir din doğup yayıldığında eski dinin temsilcileri kendi çıkarılarının tehlikeye düşeceği endişesiyle yeni dini kabul edenleri kendi bölgelerinden sürgün edilerek uzaklaştırılması.
Dini nedenlerden dolayı tarihte ilk sürülen kavim **Yahudiler** olmuştur.

YAHUDİLERİN SÜRGÜN EDİLMESİ

Yahudiler; çıkardıkları karışıklıklar ve isyanlar nedeniyle Asurlular ve Romalılar tarafından çeşitli defalar sürgüne maruz kalmışlardır.

Asurlular Kuzey'deki İsrail Devleti'ni yıkarak İran'ın içlerine ve Irak'ın kuzey bölgesine sürgün ettirilmiştir (MÖ 722)

Babililer de Güneydeki Yahudi Devleti'ne son vererek yoksul ve fakirlerin dışındakileri Babil'e sürgün ettiler (MÖ 586)

Romalılar döneminde MS 70 yılında ve MS 132 yıllarında Filistin'den sürgün edilerek geri dönüşleri yasaklanmıştır.

HRİSTİYANLARIN SÜRGÜN EDİLMESİ

Hz. İsa (a.s.) Peygamberimiz İmparator Augustus zamanda bir Roma eyaleti olan Filistin'de dünyaya geldi. Hz. İsa'nın Ahret inancına dayanan Hıristiyanlığı yaymasına Yahudiler ve Putperest Romalılar sert tepki gösterdiler.

Roma makamları Hıristiyanlığın eşitlikçi ilkelerini kendileri için tehlikeli buldular. İmparatorluktaki siyasi ve sosyal dengeleri bozabileceği endişesi ile Hıristiyanlığın yayılışını önlemeye çalıştılar. Ancak bunda pek başarılı olmadılar.

Hıristiyanlığın evrensel bir din olduğunu reddeden Yahudiler Hz. İsa'dan sonra Hıristiyanları Kudüs'ten sürgün ettiler. Hz. İsa'nın On İki havarisinden birisi olan Aziz Paulus çıktığı gezilerde Hıristiyanlığın Anadolu'da ve Yunanistan'da yayılmasını sağladı.

Ancak Roma'ya geldiğinde tutuklanarak idam edildi. Romalılar Hıristiyanların kiliselerini yıkarak katletmeleri ve toplanmalarını yasaklamaları karşısında Hıristiyanlar Merkezi otoritenin güçlü olduğu kentlerden kaçarak başta **Kapadokya** olmak üzere Anadolu'nun kırsal kesimlerindeki mağaralara ve korunaklı yerlere sığındılar.

Romalı yöneticiler bütün yasaklamaların rağmen Hıristiyanlık zaman içinde asiller sınıfı arasında da yayılmaya başlaması karşısında tutumlarını değiştirdiler.

İmparator Konstantin MS 313 yılında yayımladığı Milano Fermanı ile Hıristiyanlığı serbest bıraktı. Bir süre sonra da Hıristiyanlık Roma imparatorluğunun resmi dini oldu.

EGE GÖÇLERİ

Ege Göçleri, "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak da ifade edilmiş, MÖ XIII. yüzyıl sonları ile MÖ XII. yüzyıl başlarında iki aşamada yaşanmıştır. Ege göçleri ile gelen kavimlerin saldırılarıyla başta Anadolu olmak üzere Doğu Akdeniz kıyılarındaki yerleşmeler Yağma ve tahrip edildi.

Göçleri gerçekleştiren toplumlar genellikle Ege ve Akdeniz'deki adalardan geldiği için tarihçiler bu göçlere **Ege Göçleri** ismini vermiştir. Bu göçler ilk olarak Yunanistan'dan başlamıştır.

Yunanistan'ın dağlık bir coğrafyaya sahip olması, tarım alanlarının yetersizliği, nüfus artışı ve kıtlığın yaşanması bu göçlerin nedenlerindedir. Ayrıca Doğu Avrupa ve Balkanlardan güneye inen Dorlar ve Akalar gibi kavimler Yunanistan'daki kavimlerin doğuya doğru sürüklenmesinde etkili olmuştur.

Mısır'a kadar uzanan Ege Göçleri sonucunda Mısır Devleti, verdiği güçlü mücadeleler ve aldıkları tedbirler sayesinde kendisini korurken Anadolu'daki Hitit Devleti ne yazık ki o kadar şanslı olamadı ve kendisini koruyamayarak yıkılmıştır.

Orta Asya'dan Türk Göçleri ve Önemi

İç Asya'da yaşayan Türk topluluklarının iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan geçim sıkıntısı nedeniyle göç ettiler. Türkler milattan MÖ 16. yüzyıldan itibaren anayurtları olan Orta Asya'dan çıkarak Çin, Hindistan Ön Asya, Kuzey Afrika ve Avrupa'ya doğru yer değiştirdiler.

Türk Göçlerinin Sonuçları:

- Göç eden Türk toplulukları yerleştikleri bölgelerde devletler kurdular.
- Türk kültürünün yayılmasını sağladılar.
- Karşılaştıkları topluluklarla kültürel etkileşim içine girdiler.
- Onlara atı evcilleştirmeyi, madenleri işlemeyi, besinleri saklamayı ve dokumacılığı öğrettiler.
- Ayrıca devlet yönetimi ve ordu teşkilatı konularında da örnek oldular.

Göçleri oluşturan veya göçlere katılan toplum ve kavimler:

İlliryalılar; İtalya'ya

Dorlar; Balkanlar üzerinden Yunanistan'a

Deniz Kavimleri; Dorların baskılarından kurtulmak için Kıbrıs, Suriye ve Mısır'a

Traklar; Marmara deniz kıyılarına

Filistler; Filistin'in güneyine

Zakkalar; Filistin'in kuzeyine

Türk boyları; Orta Asya'dan çıkarak Çin, Hindistan Ön Asya, Kuzey Afrika ve Avrupa'ya doğru yer değiştirdiler.

Helenistik Medeniyeti (Kültürü)

İskender'in Asya seferi sonucu Yunan, Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve İran medeniyetlerinin etkileşimi ile ortaya çıkmıştır. Milattan önce 330 - 30 yıllar arasında etkili olan bir kültürdür.

İLK ÇAĞDA GÖÇ HAREKETLERİNİ YAPAN TOPLULUKLAR:

Amurru (Babil) göçleri

Akad göçü

Hurri göçü

Frig göçü

DOĞU AKDENİZ UYGARLIĞI

1- Fenike Medeniyeti 2- İbrani Medeniyeti.

FENİKELİLER:

Sami asıllı bir kavim olan Fenikeliler, Akdeniz kıyıları ile Lübnan'a yerleştiler. Fenikeliler (MÖ 1200) Lübnan dağları ile Akdeniz arasında devlet kurmuşlardır.

Toprakları; tarıma elverişli olmadığından deniz ticareti ile uğraşmışlar ve Akdeniz'in çeşitli yerlerinde Koloniler kurmuşlardır. Ayrıca kent devletleri halinde yaşayan Fenikelilerin en güçlü kent devletleri **Biblos, Sayda ve Sur** şehirlerini kurdular.

Fenikelilerin en ünlü ticaret kolonisi; **Kuzey Afrika'daki Kartaca** idi. Eski doğu kültürünü Akdeniz'e taşımışlardır.

Uygarlığa Katkıları:

- Tarihte ilk camii onlar bulmuşlardır.
- Mısır'dan öğrendikleri resim yazısını geliştirerek bugünkü Latin alfabesinin temellerini atacak 22 harfli alfabe bulmuşlardır.
- Denizde yıldızlara bakarak yönlerini tayin etmiş ve yeni ülkelere yelken açmışlardır.

Her Fenike gemisinde not alan, hesap tutan, okuryazar bir adam mutlaka bulundurmışlardır.

-Sabunu buldular.
-Fenikeliler, diğer Anadolu uygarlıkları gibi dokumacılığa ileri gitmişler. "tiftik" olarak adlandırılan keçi kılı dokuması ile "tapetes" adlı halı ve kilim dokumacılığı ile ünlü olmuşlardır.

Düzenli bir orduya sahip olmadıklarından ve ordusunun büyük bir kısmı ücretli askerlerden oluşan Fenikeliler siyasi açıdan güçlü olmadılar ve giderek güç kaybettiler. Bu nedenle Fenikeliler Asur, Babil, Pers ve Yunanlılara vergi vermek suretiyle varlıklarını sürdürmüşlerdir. MÖ VI. Yüzyılda Pers istilasına uğramışlardır. Makedon Kralı İskender tarafından yenilgiye uğratılmışlardır. MÖ 65 yılında Roma'nın Suriye eyaletine bağlanmışlardır.

İBRANİLER

MÖ. 1500'lerde Filistin ve Lübnan dolaylarında yaşıyorlardı. Sami ırkından olan İbraniler Hz. Musa (a.s) zamanında birlik halinde geldiler.

Hz. Musa zamanında Mısır Firavunu II. Ramses ile yapılan mücadele sonucu Kızıldeniz'i geçerek kölelikten kurtuldular ve Sina yarımadasına yerleştiler. İbranilerin gerçek bir devlet kurmaları MÖ 1200 yıllarında Filistin'e gelerek buraya yerleşmeleri ile olmuştur. MÖ 1025 yıllarında Hz. Davut (a.s) tarafından kurulan İbrani devletinin başkenti **Kudüs** oldu. **En güçlü dönemi Hz. Süleyman (a.s) zamanında yaşadılar.** Hz. Süleyman (a.s) 'ın ölümünden sonra İbrani medeniyeti bozularak **İsrail ve Yahudi** devleti olmak üzere ikiye ayrıldı (MÖ 933).

Güney Filistin'de Yahudi, Kuzey Filistin'de İse İsrail Devleti olarak iki farklı adla varlıklarını devam ettirdiler.

YAHUDİLERİN SÜRGÜN EDİLMESİ

İsrail Devleti:

İsrail Devleti'nin başkenti Kudüs oldu ve bu devlet MÖ 722'de Asurlar tarafından yıkılarak İran'ın içlerine ve Irak'ın kuzey bölgelerine sürgün edildiler.

Yahudi Devleti: Baş kendi **Samiriye** olan Yahudi Devleti ise 586'da Babil Devleti tarafından yıkıldı.

Babil Kralı Nabukadnezar, Yahudilerin yaşlıları ve fakirleri hariç Babil'e tutsak olarak götürülerek sürgün edildi. Yahudiler orada 70 yıl tutsak kaldılar.

Persler tarafından Babil krallığına son verildikten sonra sürgünde bulunan Yahudiler Persler tarafından kurtularak yurtlarına geri dönmelerine izin verildi. Perslerden sonra önce İskender sonra da Roma İmparatorluğu egemenliğine girdiler.

Bölgeye atanan yeni Roma valisinin vergileri yükseltmesi ve haksız uygulamaları karşısında isyan ettiler. Romalılar Yahudi isyanını sert bir şekilde bastırdılar ve birçoğunu köleleştirerek sürgün ettiler.

Yahudiler, çıkardıkları isyan nedeniyle Filistin'den çıkarılarak dünyanın değişik bölgelerine sürgün edildiler. Yahudilerin bir kısmının Hazar ülkesine sığınması sonucu Hazarlar ile Romalılar arasında savaş çıktı. Fakat savaştan kesin bir sonuç alınmadı.

Yahudiler ikinci isyanlarını ise MS 132-135 tarihleri arasında yapmışlardır. Yahudiler ikinci defa sürgün edilmişlerdir.

II. Dünya savaşı sonrası 1948'de İngilizlerin desteği ile Filistin toprakları üzerinde göç eden Yahudiler burada İsrail Devleti'ni kurdular.

Dini İnanç:

Tek tanrılı inanç tarihte ilk olarak İbranilerde görülür. Kutsal kitapları **Tevrat Hz. Musa'ya inmiştir. Hz. Süleyman (a.s) tarafından Kudüs'te yapılan Mescid-i Aksa Hz. Süleyman (a.s.)** zamanından sonra ilahi dinlerin merkezi olmuştur (İslâmiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik).

İbraniler, krallıkla yönetilmişlerdir. Tarih kitaplarında tek tanrı inancı ilk defa İbranilerde görüldüğünü belirtilmiştir. İbrani dininin kutsal kitabı Hz. Musa'ya gönderilmiş olan "Tevrat"dır. İbraniler, yazı konusunda Fenikelilerden aldıkları alfabe kullanmışlardır.

İbraniler, sanat konusunda önce Asur, daha sonra Yunanlılar ile Romalıların etkisinde kaldılar. İbrani sanatının en ünlü eseri, Hz. Süleyman zamanında Kudüs'te yapılan Mescid-i Aksa'dır. Sonradan yıkılmış, yeniden yapılmış ve tamir görmüştür. Bugünkü Mescid-i Aksa Emevi halifelerinden **Abdümelik** tarafından yapılmıştır. Mescid-i Aksa, Hz. Süleyman'dan itibaren ilahi dinlerin merkezi olmuştur. Hz. Muhammed'in de Mirac'da buradan Arş'a yükselmiştir. Bu nedenle Kudüs; Müslümanlar açısından da büyük önem taşımaktadır.

ÖRNEK TEST SORULARI:

1. Bir tarihinin "Sümerlerde kent devletlerinde en yüksek rahip, yargıç ve komutanlar olarak yöneten rahip-krallardır." şeklinde tanımladığı yönetici aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tiran B) Nom C) Ensi D) Polis E) Patrici

2. Anadolu'da MÖ 1700'lerde hakimiyet kuran Hititlerde kralların, gücünü tanrıdan aldığına inanılmış, emirleri tanrının emri gibi görülmüştür. Kralların ayrıca başrahip, başyargıç ve başkomutanlık görevleri de vardır. **Bu durum Hititlerde aşağıdakilerden hangisine kanıt olarak gösterilebilir?**

- A) Dinin bilimsel çalışmaları yönlendirdiğine
B) Monarşik bir sistemin benimsendiğine
C) Askerliğin vatan görevi sayıldığına
D) Ülkede hukuk birliğinin olmadığına
E) Çok tanrılı inanca sahip olduklarına

3. Büyük İskender'in en büyük hayali Anadolu, Mezopotamya, Mısır, Hindistan hatta Çin'e kadar hâkimiyet kurmaktır. Asya Seferi'ne çıkarak bu amacına büyük ölçüde ulaştı.

Büyük İskender'in Asya Seferi sonucu Batı ile Doğu kültürlerinin kaynaşmasıyla oluşan yeni kültür sentezi aşağıdaki isimlerden hangisi ile anılır?

- A) Helenistik Kültür B) Rönesans Kültürü C) Rokoko Kültürü
D) Andronova Kültürü E) Gotik Kültürü

4. Ela Öğretmen tarih dersinde, öğrencilerine tarihte ilk daimi orduyu kuran İlk Çağ uygarlığını sormuştur. **Öğrencilerin aşağıdakilerden hangisini cevap olarak vermesi beklenir?**

- A) Yuanlar B) Hititler C) Babiller D) Sümerler E) Akadlar

Cevap: 1-A, 2-B,3-A,4-E

Tarihteki ilk daimi orduyu Akad İmparatorluğu'nun kurucusu Akadlı Sargon kurmuştur.

ESKİ ÇAĞDA HUKUK VE AİLE YAPISI

Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü sorgulayabilme
Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme
Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirebilme

Hukuk, toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünüdür.

-İnsanların toplum hâlinde yaşamaya başlaması ve ilk siyasi teşkilatların oluşmasıyla birlikte hukuka ihtiyaç duyulmuştur.
-Yazının icadından önceki dönemlerde hukuk kuralları, sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır.

MEZOPOTAMYADA HUKUK

Mezopotamya'da kurulan Sümer, Akad, Elam, Babil ve Asur devletlerinde kralın ülkesini tanrılar adına yönettiğine inanılmıştır.

Kaynağını dinden alan Mezopotamya kanunlarında krallar, kanunlar hazırlayarak toplumsal düzeni sağlamaya çalışmış, kanunlarda genellikle kısasa kıssas prensibi esas alınmıştır.

ANADOLU'DA HUKUK:

Anadolu'da kurulan uygarlıklar hukuk alanında özellikle Mezopotamya'dan etkilenmişlerdir.

-Hitit, Urartu, Frigya ve Lidya uygarlıklarında hukukun kaynağı dinî inanç olmuştur.

-Suçlulara genellikle maddi cezalar uygulanmıştır.

-Anadolu hukuku açısından tarımsal üretimi korumayı amaç edinen Frig kanunları özel bir yere sahiptir.

-Friglerde öküz kesenin ya da saban kıranın cezası ölümdür

MISIR'DA HUKUK

Mısır'da firavunların görevi halkın ihtiyaçlarını karşılamak, kanunlar yapmak ve adaleti sağlamaktır.

-Mısır toplumunda ciddi suçlar ağır hapis ve idamla, daha hafif suçlar ise sakatlama ve kırbaçlama ile cezalandırılmıştır.

-Mısır hukuku mülkiyet, miras ve aile hukukuna dair kuralları da içermiştir

AVRUPA'DA HUKUK:

Yunan medeniyeti, kanunları yazılı hâle getirmiştir.

-Atinalı Solon, Spartalı Lycurgus kanun koyuculardır.

- Romalılar ise 12 Levha Kanunları'nı hazırlayarak hukuk anlayışını günümüze miras bırakmışlardır.

-Günümüz hukukunun temellerini oluşturan bu kanunlar toplumsal sınıflar arası eşitlik ve mülkiyet haklarını ön plana çıkarmıştır.

12 Levha Kanunları ve Patric-pelep İyişkisi

-Roma İmparatorluğu'nda "patriciler" (seçkin/soylu kimseler) uygulamalarına karşı çıkan "plepler" (genel halk) ayaklanmaları ile bu kanunlar hazırlanmıştır.

- Bu kanunlarla Roma halkının görev ve sorumlulukları, halk arasındaki ilişkiler gibi pek çok konuya açıklık getirilmiştir.

Hammurabi Kanunlarının Yazıldığı Stel On İki Levha Kanunlarında suçluların devlet tarafından yargılanıp cezalandırılacağı esası getirilmiştir.

- Yargılama yetkisi soylular sınıfına mensup rahiplerden alınıp devlet tarafından atanan yargıçlara verilmiştir.

Not: 12 Levha Kanunları bugünkü Avrupa hukukunun temelini oluşturmuştur.

Türkistan'da hukuk

- Türkistan'da yazısız hukuk kuralları (töre) uygulanmıştır. Konargöçer yaşam tarzından dolayı Türk töresinde uzun süreli hapis cezaları yoktur.

-Töreye göre devlete isyan, askerden kaçma, cinayet, hırsızlık, tecavüz gibi suçların cezası ölümdür.

Urkagina Kanunları

-Yazılı hukuk kurallarının ilk örnekleri Sümerlerde görülmüştür.

-Sümerlerde Urkagina, MÖ 2375'te tarihin bilinen ilk yazılı hukuk metnini ortaya koymuştur.

-Urkagina Kanunları, Sümerlerde rahipler sınıfının elinde bulunan yönetim yetkisini dinsel sıfatı olmayan yöneticilere vermiştir.

-Urkagina Kanunları özel mülkiyet hakkını ve aile kurumunu güvence altına alırken kimsesizleri ve güçsüzleri korumuştur.

-Kanunlarda ölüm cezası bulunmakla birlikte suçların karşılığı olarak genellikle para cezalarına yer verilmiştir.

Not: Urkagina, yaptığı kanunlarda önceki yöneticilerin rahiplerle birleşerek halkı sömürdüğünü ifade etmiş, daha çok borç affı gibi konuları işlemiş ve halkı rahatlatmaya çalışmıştır.

Hammurabi kanunları:

-Babil Kralı Hammurabi kanunlarını Tanrı Şamaş'ın önünde durduğu bir stele yazdırmıştır.

- Bu stelde zayıfların ve öksüzlerin koruyucusu, Tanrı adına ülkeyi yöneten, adil ve insancıl hükümdar olarak kendisini tanıtır.

Hammurabi Kanunları "dişe diş, göze göz" şeklinde değerlendirilen ve suçu işleyene aynı ağırlıkta cezayı içeren kanunlardır.

282 maddeden oluşan bu kanunların ön söz kısmında Baştanrı Marduk hakkında övücü sözler bulunmaktadır.

Hammurabi Kanunlarına Bazı Örnekler

-Bir kişi hırsızlık yapsa eli kesilir.

-Bir kişi kendisiyle aynı sınıftaki bir kişinin dişine zarar verirse onun da diş çekilir.

-Babasını döven evladın iki eli kesilir.

-Bir adamın gözünü çıkaranın gözü çıkarılır

HİTİT HUKUKU

-İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititler, gelişmiş bir hukuk sistemine sahiptir.

-Hitit Kanunları, içerik bakımından Sami (Babil, Asur) kavimlerinin kanunlarından farklı olup Sümer Kanunları gibi insancıldır.

-İşlenen suçların cezası daha çok maddi nitelik taşımaktadır.

-Hitit Kanunları'nda geleneksel düzenlemeler toplanmış, ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezaları konmuştur.

-Hititler hayvanları ve bitkileri korumak için de yasalar çıkarmıştır.

-Hitit Kanunları; evlenme, boşanma, nikâh, nişan gibi aileyle ilgili hususları da düzenlemiştir.

-Hititler, hukuk tarihinde ilk kez kasten öldürme ile kazara adam öldürmeyi birbirinden ayırmıştır.

-Hititlerde kollektif cezalar da uygulanmış yani bazı suçlarda ceza sadece o kişiye değil suçlunun ailesine de verilmiştir.

İbrani Kanunları (On Emir)

-İbraniler tek tanrılı semavi din inancını benimsemiş ve ilahi kökenli hukuk kuralları bu dönemde görülmeye başlanmıştır.
-"On Emir" olarak bilinen bu hükümler, İsrailoğulları'nın Mısır'dan çı kışlarından sonra Allah tarafından Hz. Musa'ya bildirilen emirlerdir.

On Emir'den Örnekler

- Babana ve anana hürmet edeceksin.
- Öldürmeyeceksin.
- Zina etmeyeceksin.
- Çalmayacaksın.
- Komşuna karşı yalan şahitlik yapmayacaksın.

Türklerde Töre Hukuku

-İç Asya'dan doğan Türk toplulukları, toplumsal düzeni yazısız kanunlar (töre) aracılığı ile sağlamışlardır.
-Kurdukları devletin önce töresini belirleyen Türk büyükleri devleti töreye göre yönetmişlerdir.
-Orhun Kitabeleri'nde "töre" kelimesi on bir yerde geçmekte, bunun altısında "il" (devlet) ile birlikte kullanılmaktadır.
-Gerektiğinde kurultay tarafından törede değişiklikler yapılırdı. Kağanın da töre kurallarında değişiklik yapılmasını teklif etme yetkisi vardı.

Not: Türklerde: **Bağımsızlık, Vatan, Halk ve töre** devleti meydana getiren temel unsurlardan meydana gelmiştir.

Türklerde görülen hukuk uygulamalarıyla ilgili verilen cezalar:

- Dövme ve yaralama suçlarının cezası hayvanla ödenen tazminattan ibaretti.
- At veya madenden yapılmış şeylerin çalınması karşılığında suçlu, çaldığı eşyanın sayısı ve değerinin on mislini öderdi.
- Ordudan kaçma, vatana ihanet, adam öldürme ve barış zamanında başkasına kılıç çekmenin cezası idamdı.
- Ciddi bir tehlike olmadan ok ve yay kullanmak yasaktı.
- Hafif suçların işlenmesi karşılığında hapis cezası on günün aşmazdı.
- Bir kişi karşısındakinin bir yerini kırarsa ceza olarak atını verirdi.

Düşünelim: Türklerin konargöçer hayat tarzının ilk Türk devletlerinde uygulanan cezaları nasıl etkilemiş olduğunu değerlendiriniz

DEĞERLENDİRME VE TEST SORULARI:

33.

a	Mısır, Girit, Kıbrıs ve Rodos dışında Sicilya, Sardunya ve İspanya kadar uzanan birçok yerlerde Ticaret kolonileri kurmuşlardır.	1	Fenikeliler
b	Anadolu'da koloniler kurarak yazıyı Anadolu'ya getirmişler.	2	Asurlular
c	Madeni parayı icat ederek değiş tokuş usulünün zayıflamasına neden olmuşlar.	3	Hititler
d	Hazırladıkları kanunlar, diğer medeniyetlere nazaran insancıl ve hayvan haklarını korumaya yönelik kanunlar çıkarmışlar	4	Lidyalılar

Yukarıda bazı uygarlıklar ve onlara ait özellikler ise karşıdaki tabloda yer almıştır.

Tabloda verilen uygarlıkların özellikleri hatasız olarak hangi seçenekte verilmiştir?

- A) 1-a, 2-b, 3-d, 4-c B) 1-b, 2-d, 3-a, 4-c C) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b
D) 1-b, 2-a, 3-d, 4-c E) 1-b, 2-c, 3-c, 4-d

Doğru Cevabı Siz bulun: .

ESKİ ÇAĞ'DA AİLE VE KADIN

Mezopotamya'da Aile ve Kadın
-ümer ve Babiller aile birliğinin sağlanması, korunması ve devam ettirilmesi amacıyla; evlenme, eşlerin hukuki sorumlulukları, ev latlık edinme, miras, boşanma, velayet ve nafaka konularında kanunlar hazırlamışlardır.
-Mezopotamya kanunlarında kadınlarla erkeklere uygulanan kural ve cezalar eşit değildi.
-Urkagina ve Hammurabi kanunları ataerkil anlayışa uygun olarak hazırlanmıştır.

Anadolu'da Aile ve Kadın

-Hititler toplumun yapı taşı olan aile kurumuna çok önem vermişlerdir.
-Hititlerde evlilik sözleşmesiyle kadın, erkek ve bu evlilikten doğacak çocukların haklarını kanunlar çerçevesinde korumuşlardır.
-Hitit toplumunda kadınlar çalışma hayatına da katılmışlardır.

Avrupa'da Aile ve Kadın

-Roma İmparatorluğu'nda aile, babanın hakimiyeti altında yaşayan tüm bireylerden oluşuyordu.
-Kadının evlilik yoluyla erkeğin ailesine dahil olabilmesi için eşinin veya onun babasının hakimiyeti altına girdiğine yönelik bir sözleşme yapılması gerekirdi.
-Kadınların toplum içindeki statüleri buna göre belirlenirdi.

Türkistan'da Aile ve Kadın

-Türkler aile, devletin temeli olarak kabul edilirdi.
-Toplumun çekirdeği olan ailenin töresi devletin yazısız kanunlarını da şekillendirmiştir.
-Konargöçer yaşam tarzı benimseyen Türklerde kadın, erkeğe eşit bir aile üyesiydi.
-Olgunluk çağına gelen erke babası tarafından evlendirilir. Bunun için ona çadır, kendisini geçindirecek yeterlilikte koyun ve at verilir.
Kız ise olgunluk çağında evlendirildiğinde babası tarafından çeyiz verilir.
Baba en küçük erkek çocuğu ayırmaz onun yanında kalırdı. Çünkü, yaşlılıkta onların yanında kalır ve yaşlılık çağında en küçük erkek çocuk anne babasına bakar öldüklerinde ise babasının eşyası ona kalırdı. Küçük erkek çocuk ocağın devamını sürdürdüğünden dolayı "**ot tigin** (ateş prensi) denmiştir.

ESKİ ÇAĞ'DA DİN, BİLİM VE SANAT

Mezopotamya'da Din, Bilim ve Sanat

-Mezopotamya uygarlıkları Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplamışlar Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn gibi gezegenleri tespit etmişlerdir.

-Sümerler, bir yılın uzunluğunu bugünkü hesaba göre sadece 4,5 dakikalık bir hata ile bulmuşlar ve Ay yılı esaslı takvimi yapmışlardır.

-Sümer, Asur ve Babillerin ibadet yapmak, ürünlerini depolamak ve gözlem amacıyla yaptıkları tapınaklara "ziggurat" denilmekteydi.

-Asurlular inşa ettikleri sarayların duvarlarını kabartmalarla süslemişler ve sarayların giriş kapılarına "lamaşsu" adı verilen heykeller dikmişlerdir.

Not: Mezopotamya uygarlıklarının ortaya koyduğu sanatsal eserler yapı malzemesi olarak kerpicing kullanımı nedeniyle büyük ölçüde kaybolmuştur.

Mısır'da Din, Bilim ve Sanat

-Mısır medeniyetinde çok tanrılı inanç sistemi hâkimdir ve firavunlar tanrı kral olarak kabul edilmiştir.

-Ölümden sonraki yaşama inanılan Mısır'da ölümlerin beden ve ruh bütünlüğünü korumak maksadıyla mumyalama işlemi yapılmış, ölümler değerli eşyalarıyla gömülmüştür.

-Eski Çağ'da Mısır'da krallar ve üst dereceli görevliler için "piramit" adı verilen anıt mezarlar inşa edilmiştir.

-MÖ 3000 yıllarında kendilerine özgü hiyeroglif yazısı denilen resim yazısını kullanmaya başlayan Mısırlılar, yazılarını Nil Nehri kıyısında yetişen "papiro" bitkisi üzerine yazmışlardır.

-Mısırlılar **tıp, astronomi, geometri, alanında** çalışmalar yapmışlar ve **güneş yılı** esasına dayanan takvimi icat etmişlerdir.

Mısır'da Mumyacılık:

Mumyalama tarih öncesi çağlarda kullanılan bir faaliyettir. Mumyacılıkta ölen bir insan mumya denilen maddeyle sarılarak cesedin bozulmasını engellemektir. Ayrıca mumyalanacak kişinin iç organları da çıkarılmaktadır.

Bu faaliyetler insanların tıp ve eczacılıkta gelişmelerini sağlamıştır. Mumyacılık yapan insanlar organların yerlerini ve işlevlerini öğrenmişlerdir. Bu sayede anatomide gelişmişlerdir. Mumyacılığı yapan uygarlık Mısır uygarlığıdır. Ayrıca mumyalarını piramit denen büyük yapılara gömmüşlerdir ve mezarlarına değerli eşyalar koymuşlardır. Bu faaliyetleri ise ahiret yaşamını bildiklerini göstermektedir.

Ayrıca mumyalama işlemleri çoğunlukla zenginlere yapılmış ve bu mumyalar lahit denen yapıların içine konulmuştur. Lahitler bir çeşit tabut olarak değerlendirilebilir. Firavun denen yöneticilerin lahitleri altın gibi değerli madenlerden yapılmış ve yüzleri bu lahitlere işlenmiştir.

Hititlerde Din, Bilim ve Sanat

-Çok tanrılı inanca sahip olan Hititler, tanrıları adına bayramlar düzenlemişlerdir.

- Binlerce tanrıya inanan Hititler tanrıların adına çok fazla tapınak yapmışlar.

- Hititler bilim alanında özellikle astronomiye ve tıbaa ağırlık vermişlerdir.

-Doğayı ve gökyüzü olaylarını gözlemlemeye, hastalıkların teşhis ve tedavisine önem vermişlerdir.

-Hititler; Anadolu, Mezopotamya ve Mısır sanatını bileştirerek sentez bir sanat anlayışı meydana getirmişlerdir.

-**Yazılıkaya ve İvriz kabartmaları** Hitit sanatının en önemli örnekleridir.

-Hititler **çivi yazısı** ve **hiyeroglif** yazısını kullanmışlardır.

Urartularda Din, Bilim ve Sanat

-Urartulular kaleleri, sarayları, yazıtları, mezarları, su kanalları ve barajları ile önemli izler bırakmışlardır.

-Urartulular duvarlarını motiflerle süslemiş, maden işleme sanatında ileri seviyede eserler vermişlerdir.

- Van Kalesi'ndeki kayalara oyulmuş Urartu anıtlarından en etkileyicisi kral mezarlarıdır.

-Çok tanrılı bir inanç sistemine sahip olan Urartulular inançlarını savaş tanrısı olan baş tanrıları Haldi'nin etrafında şekillendirmişlerdir.

Yunanlarda Din, Bilim ve Sanat

- Çok tanrılı inanca sahip olan Yunanlılar, tanrıları adına dört yılda bir olimpiyatlar düzenlemişlerdir.

-Yunanlılar, sanatta özellikle mimari, heykel ve seramik gibi alanlarda başarılı eserler ortaya koymuşlardır.

-Yunanlılar üzeri bitki ve hayvan motifi, insan figürü ile bezenmiş vazolar yapmışlardır.

-Yunanlılar; tapınaklar, tiyatrolar, agoralar, stadyumlar vb. gösterişli ve dikkat çekici eserler ortaya koymuşlardır.

- Astronomiyi bilim dalı hâline getiren Yunanlılar, Mısır'da kullanılan güneş yılı esasına dayanan takvimi ve Fenike alfabesini getirmişlerdir.

Yunan felsefesinin ilk temsilcileri **Sokrates** (Sokrat), **Platon** (Eflatun) ve **Aristoteles** (Aristo)'dur

Bergama'da Bilim

Kuruluşu MÖ IV. yüzyıla uzanan Asklepiyon Sağlık Merkezi, mitolojideki sağlık tanrısı Asklepios'a adanarak yapılmıştır.

Asklepi

on'a gelen hastalar girişte muayene edilip tedavisi mümkün olmayan ölümcül hastalar içeri alınmamıştır.

Buluntulardan ameliyatların da yapıldığı anlaşılan Asklepiyon'da ilaçla, bitkilerle, müzikle, su, çamur ve güneş banyolarıyla tıbaa

viler uygulandığı anlaşılmıştır. Asklepiyon'da tıbbın simgesi yılanlı sütun da yer almıştır. Bergamalıların keçi derisinden elde ettikleri ilk kitaba "**Codex (Kodeks)**" denilmiştir.

İlk kez Bergama'da hayvan derisinden üretilen "parşömen"ler birleştirilerek kitap hâline getirilmiştir.

Asya Hunlarında Din, Bilim ve Sanat

-Eski Çağ'da Türkistan'da yaşayan Türkler arasında yaygın olarak **Gök Tanrı inancı** görülmüştür.

-Gök Tanrıyı tek yaratıcı olarak gören Türkler yılın belli zamanlarında hem **Gök Tanrı** hem de ataları için kurban kesmişlerdir.

- Ölümden sonraki hayata inanan Türkler ölümlerini atlarıyla beraber "**kurgan**" adı verilen mezarlara gömmüş ve mezarların üzerine "**balbal**" taşı dikmişlerdir.

-Asya Hunlarında her yılın mayıs ayı ortalarında atalara kurban sunulurdu.

-İlk Türk toplulukları, ölümlerini silâhları, kıymetli eşyası ile ve kadınları da süs eşyası ve mücevherleriyle birlikte gömmelerdi.

Konargöçer yaşamdan dolayı taşınabilir malzemeler kullanan Türkler kullandıkları kemer tokaları, hançer, kılıç ve kap kakac gibi eşyalarını hayvan motifleriyle süslemişlerdir.

-Türklerde kakmacılık, kuyumculuk, demircilik ve dokumacılıkta gelişmişlerdir.

-**Pazırık Kurganı**'ndan çıkarılan dünyanın en eski halısı örneğinden anlaşıldığı gibi kilim dokumacılığına önem verilmiştir.

-Savaşçı bir yapıya sahip olan Türkler bakır ve demirden dönemin en ileri silahlarını üretmişlerdir.

-İlk Türk takvimi, her biri bir hayvan adı ile anılan 12 yıllık devre esasına dayanıyordu. (**12 Hayvanlı Türk Takvimi**)

-Tarihte ilk defa atı evcilleştiren Türkler dönemin koşullarında hayatı kolaylaştıran at koşum takımı ve at arabasını da icat etmişlerdir.

Türk Tarihinin İlk İzleri (Saymalı Taş)

"İşlemeli" veya "desenli taş" anlamına gelen Saymalı Taş, Türk tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Tanrı Dağlarının zirvesinde bulunan Saymalı Taş, Türk tarihinin en eski izlerini taşıyan biryer konumundadır.

Bu resimlerin MÖ 5000 ile MS 1000 arasında çizilmiş oldukları ileri sürülmektedir.

İlk Türklerin bu dağ zirvesine çıkarak Tengriye kurban adaması ve kayaların üzerine resimler çizmesi, Türk tarihinin oldukça eski ve köklü bir medeniyete dayandığının bir göstergesidir. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda Saymalı Taş'ta 10 bin kaya üzerine yaklaşık 100 bin resim çizildiği tespit edilmiştir.

KONARGÖÇERLİĞİN TÜRK KÜLTÜRÜNE ETKİLERİ

-Türkler coğrafi şartlar nedeniyle "**yaylak**" ve "**kışlak**" adı verilen mekânlar arasında zorunlu göç faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir.

-Konargöçer Türkler ekonomik faaliyet olarak yaşadıkları coğrafyanın özellikleri sebebiyle daha çok hayvancılıkla uğraşmışlardır.

-Konargöçer Türkler taşınabilir el tezgâhları kullanarak küçük sanat eserleri yapmışlardır.

Türklerde toplumsal yapısı:

Oguş: En küçük birimini aileler (oguş),

Urug: Ailelerin birleşmesiyle urug (aileler birliği),

Boy: Urugların birleşmesiyle boy

Millet: B oyların birleşmesiyle budun (millet) meydana gelmiştir.

Konargöçer Türkler hayvan eti, bitki ve tahıllarla beslenmişler, en çok da et tüketmişlerdir.

-**Yahni** ve **tutmaç** Türkler tarafından sevilen yemeklerdendir.

-**Sütlü darı, peynir, yoğurt, yağ** vb. konargöçer hayatın vazgeçilmez yiyecekleri arasındadır.

-İçecek olarak ise kısrak sütünden elde edilen "**kımız**"ı tercih etmişlerdir.

-İlk kez Orta Asya Türkleri tarafından üretilen **pastırma**, göçebeliğin bir gereği olarak ortaya çıkmıştır.

-Türkistan'da konargöçer yaşayanlar arasında özellikle Asya Hun Devleti'nden itibaren "ev-araba" düzeni görülmeye başlamıştır.

-Romalılar keten gömleği ve pantolonu ilk defa Avrupa Hunlarında görmüştür.

-Türkler ayaklarına deriden yapılmış "**çizme**" veya "**çarık**" giymiş, başlarına "**börk**" denilen başlık takmıştır.

"**Konargöçer**" kelimesi terim olarak ilk kez Moğolistan'daki Uygur Devleti'nin (745840) ikinci hükümdarı **Moyun Çor** (747- 759) tarafından VIII. yüzyıl ortalarında yazdırılan ve diktirilen Uygurlara ait **Tariat (Terhin)** kitabesinin batı yüzünde "konar köçer" şeklinde geçmektedir

Orta Asya'da yaşayan Türk boyları daha çok konar-göçer yaşam tarzına sahiptiler. Bunda yaşadıkları bölgenin kurak, verimsiz bozkırlardan oluşması etkilidir. **Konar-göçer yaşam tarzının Türklerin ekonomik faaliyetlerine etkileri:**

Konar-göçer bozkır Türklerinin temel geçim kaynağı hayvancılıktır. Hayvan besiciliği bozkır ekonomisinde önemlidir.

Türkler, at yetiştiriciliği yapmışlar, koyun beslemişlerdir. At ve koyun dışında sığır ve öküz gibi hayvanlar da Türkler tarafından beslenmiştir.

Komşu devletlere hayvan ve hayvan ürünleri satmışlar, bunun karşılığında komşu devletlerden tarım ürünleri almışlar.

Kısa-Kısa:

Dünyanın ilk yazılı anlaşması olan Kadeş Anlaşması hangi iki devlet arasında gerçekleşmiştir?

A) Mısır-Lidya B) Hitit-Asur C) Babil-Sümer D) Mısır-Hitit E) Mısır-Yunan

Helenistik Medeniyeti

İskender'in Asya seferi sonucu Yunan, Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve İran medeniyetlerinin etkileşimi ile ortaya çıkmıştır. Milattan önce 330 - 30 yıllar arasında etkili olan bir kültürdür.

Roma Medeniyeti

İtalya Yarımadası'nda oluşan bir medeniyettir. Akdeniz ve çevresinde geniş bir alanda etkili olmuştur.

-**On Levha Kanunları**'nın hazırlanması

-Latin alfabesi

-Miladi takvime son şeklini verilmesi bu medeniyet döneminde gerçekleşmiştir

Türkiye'deki Çemberlitaş, Bozdoğan kemeri, Agustus Tapınağı, Roma Hamamı, Aspandos Tiyatrosu önemli Roma eserlerindedir.

İlk Çağ'ın Tüccar toplulukları:

Asurlular

Fenikeliler

Lidyalılar

Soğuklar

İlk çağda göç hareketlerini yapan topluluklar:

Amurru (Babil) göçleri

Akad göçü

Hurri göçü

Frig göçü

Sevgili öğrenci arkadaşlarım hepimize BAŞARILAR DİLERİM.

Ders Öğretmeni: *Ali Vedat AKBULAK*